

VLAAMSE RAAD

ZITTING 1983-1984

28 SEPTEMBER 1984

ONTWERP VAN DECREET

**houdende goedkeuring van het Verdrag
inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen,
opgemaakt te New York op 18 december 1979**

MEMORIE VAN TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

De werkzaamheden die leidden tot de goedkeuring van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, verliepen hoofdzakelijk in het raam van de Commissie van de rechtspositie van de vrouw van de Economische en sociale raad van de Verenigde Naties. In een later stadium werden de besprekingen verder gezet in het kader van een werkgroep die door de Derde commissie van de Algemene vergadering van de Verenigde Naties opgericht werd. Uiteindelijk werd op 18 december 1979 door de Algemene vergadering de resolutie 34/180 met 130 stemmen en 10 onthoudingen goedgekeurd en werd het Verdrag aanvaard.

Dit Verdrag, dat een enig juridisch instrument is, bewerkstelligt het principe van gelijkheid tussen mannen en vrouwen, wat hernomen is in het Handvest van de Verenigde Naties (artikelen 1 en 55), in de Universele verklaring van de rechten van de mens (artikel 2) en in de internationale verdragen betreffende de burgerlijke en politieke rechten (artikelen 2 en 3) en de economische, sociale en culturele rechten (artikelen 2 en 3).

Het doelt ernaar alle vormen van discriminatie van vrouwen overal ter wereld uit te bannen, op alle gebied en ongeacht de verschillen in beschaving, traditie en sociale en economische structuren. Negentig lidstaten van de Verenigde Naties hebben het Verdrag reeds ondertekend waaronder tweeënveertig het reeds bekrachtigd hebben. België heeft het Verdrag op 17

juli 1980 ondertekend tijdens een plechtige **ondertekeningszitting** die te Kopenhagen werd georganiseerd ter gelegenheid van de Wereldconferentie voor het decennium van de Verenigde Naties voor de vrouw.

Dit Verdrag is in werking getreden op 3 september 1981.

Analyse van het Verdrag

Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen heeft een algemeen karakter. Het betreft terzelfdertijd de politieke, burgerlijke, culturele, sociale en economische rechten van de vrouw.

Preamble

De talrijke beschouwingen van de preamble hernemen de motieven, de context en de objectieven van het Verdrag.

Deel een

Het eerste deel van het Verdrag omvat algemene beschikkingen. Artikel 1 definieert vrij algemeen wat dient verstaan te worden onder „discriminatie van de vrouwen”.

Artikel 2 somt de algemene verplichtingen van de staten op, met name het voeren van een beleid dat onverwijld en met de daartoe geëigende middelen, leidt tot de uitbanning van de discriminatie ten aanzien van vrouwen.

Artikel 3 voegt hier de verplichting aan toe elke maatregel te nemen om de volledige ontplooiing en ontwikkeling van de vrouwen te verzekeren.

Benevens de precisering dat speciale maatregelen ter bescherming van het moederschap niet beschouwd worden als discriminerend, biedt artikel 4 de mogelijkheid tijdelijke maatregelen te treffen met als oogmerk een positieve discriminatie.

Ten slotte nodigen de artikelen 5 en 6 de staten uit om de gepaste maatregelen te treffen om discriminerende vooroordelen en gebruiken uit te bannen en de handel in vrouwen en het exploiteren van prostitutie te bestrijden.

Deel twee

Het tweede deel van het Verdrag betreft de politieke rechten van de vrouw, haar deelname in het politieke leven, de vertegenwoordiging van de staten op internationaal vlak (artikelen 7 en 8), de nationaliteit van de gehuwde vrouw en de mogelijkheid voor de vrouw haar nationaliteit over te dragen aan haar kinderen (artikel 9).

Deel drie

Het derde deel van het Verdrag behandelt uitvoerig de economische en sociale rechten van de vrouw op alle vlakken en meer bepaald wat betreft het onderwijs, de beroepsvorming, de studiebeurzen, de permanente vorming, het recht op arbeid, de gelijkheid inzake arbeidsmogelijkheden, bevordering en beroepsvorming, het recht op herscholing, sociale zekerheid, bescherming van de gezondheid, gezinsbijslag, bank- en hypothecaire leningen, ontspanning, sport, cultuurleven enzovoort. Ten slotte behandelt artikel 14 in het bijzonder de toestand van de vrouwen op het platteland.

Deel vier

Het vierde deel betreft de burgerlijke en familiale rechten : gelijkheid voor de wet van vrouw en man, gelijke rechtsbevoegdheid, gelijke rechten inzake bewegingsvrijheid en de keuze van een woon- en verblijfplaats (artikel 15) alsook de verplichting alle nodige maatregelen te treffen ter uitbanning van de discriminatie ten opzichte van vrouwen inzake alle huwelijksaangelegenheden en familiebetrekkingen.

Deel vijf

Het vijfde deel van het Verdrag handelt over het toezicht op de toepassing van het Verdrag. Er wordt een commissie van achttien tot drieëntwintig onafhankelijke deskundigen samengesteld die belast is met het onderzoek van de verslagen die door de staten om de vier jaar moeten ingediend worden inzake de wetgevende, gerechtelijke en administratieve maatregelen die ze getroffen hebben ter uitvoering van het Verdrag. De commissie brengt verslag uit aan de Algemene vergadering en kan voorstellen en aanbevelingen indienen.

Deel zes

Het zesde deel omvat de slotbepalingen, inzonderheid deze in verband met de inwerkingtreding van het Verdrag (artikel 27), de mogelijkheid een voorbehoud te formuleren (artikel 28) en de beslechting van eventuele geschillen (artikel 29).

De Voorzitter van de Vlaamse Executieve,

G. GEENS

De Gemeenschapsminister van cultuur,

K. POMA

*De Gemeenschapsminister van gezin
en welzijnszorg,*

R. STEYAERT

De Gemeenschapsminister van huisvesting,

J. BUCHMANN

De Gemeenschapsminister van gezondheidsbeleid,

R. DE WULF

*De Gemeenschapsminister van leefmilieu,
waterbeleid en onderwijs*

J. LENSSENS

KONINKRIJK BELGIE

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE *

De Raad van State, afdeling wetgeving, achtste kamer, de 29e mei 1984 door de Gemeenschapsminister van huisvesting verzocht hem van advies te dienen over een ontwerp van decreet „houdende goedkeuring van het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979”, heeft de 7e juni 1984 het volgende advies gegeven :

Het voorontwerp van decreet beoogt het bekomen van de instemming van de Vlaamse Raad met het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979.

Het geldt hier een toepassing van artikel 16, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, luidens welke bepaling de Vlaamse Raad, de Franse Gemeenschapsraad of beide Raden hun instemming moeten beuigen met de verdragen of akkoorden betreffende de samenwerking in de aangelegenheden bedoeld in artikel 59bis, § 2, 1° en 2°, en § 2bis, van de Grondwet, in de mate dat hun Gemeenschap daarbij betrokken is. Artikel 5 van de wet van 31 december 1983 tot hervorming der instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap heeft bovendien het voorschrift van het vermelde artikel 16 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 op de laatstgenoemde Gemeenschap toepasselijk verklaard.

Er kan ook nog worden aangestipt dat geen analoge regeling bestaat voor verdragen of overeenkomsten betreffende gewestelijke aangelegenheden in de zin van artikel 107quater van de Grondwet. Het voorontwerp van decreet kan dan ook niet de instemming van de Vlaamse Raad tot voorwerp hebben voor het geval dat het Verdrag voorschriften zou bevatten die betrekking hebben op gewestelijke aangelegenheden, wat echter op zijn beurt niet belet dat, eens dat het Verdrag zal zijn bekrachtigd, het Vlaamse Gewest door de bepalingen ervan gebonden zal zijn.

Het voorontwerp geeft geen aanleiding tot andere opmerkingen.

De kamer was samengesteld uit :

de heren : G. BAETEMAN, *kamervoorzitter*,

J. NIMMEGEERS, J. BORRET, *staatsraden*,

S. FREDERICQ, F. DE KEMPENEER, *assessoren van de afdeling wetgeving*,

mevrouw : S. VAN AELST, *griffier*.

Het verslag werd uitgebracht door de heer J. DE COENE, *auditeur*.

De Griffier,

S. VAN AELST

De Voorzitter,

G. BAETEMAN

ONTWERP VAN DECREET

DE VLAAMSE EXECUTIEVE,

Op voordracht van de Gemeenschapsminister van cultuur, de Gemeenschapsminister van gezin en welzijnszorg, de Gemeenschapsminister van huisvesting, de Gemeenschapsminister van gezondheidsbeleid en de Gemeenschapsminister van leefmilieu, waterbeleid en onderwijs,

Na beraadslaging,

BESLUIT :

De Gemeenschapsminister van cultuur, de Gemeenschapsminister van gezin en welzijnszorg, de Gemeenschapsminister van huisvesting, de Gemeenschapsminister van gezondheidsbeleid en de Gemeenschapsminister van leefmilieu, waterbeleid en onderwijs worden gelast namens de Vlaamse Executieve bij de Vlaamse Raad het ontwerp van decreet in te dienen waarvan de tekst volgt :

Enig artikel

Het Verdrag inzake de uitbanning van alle vormen van discriminatie van vrouwen, opgemaakt te New York op 18 december 1979, zal volkomen uitwerking hebben wat de aangelegenheden betreft die behoren tot de bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap.

Brussel, 2 mei 1984.

De Voorzitter van de Vlaamse Executieve,

G. GEENS

De Gemeenschapsminister van cultuur,

K. POMA

*De Gemeenschapsminister van gezin
en welzijnszorg,*

R. STEYAERT

De Gemeenschapsminister van huisvesting,

J. BUCHMANN

De Gemeenschapsminister van gezondheidsbeleid

R. DE WULF

*De Gemeenschapsminister van leefmilieu,
waterbeleid en onderwijs,*

J. LENSSSENS

VERDRAG**INZAKE DE UITBANNING VAN
ALLE VORMEN VAN DISCRIMINATIE
VAN VROUWEN, OPGEMAAKT TE
NEW YORK OP 18 DECEMBER 1979 ***

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag,

Erop wijzend dat het Handvest van de Verenigde Naties opnieuw het vertrouwen in de fundamentele rechten van de mens, in de waardigheid en de waarde van de mens en in de gelijke rechten van mannen en vrouwen bevestigt,

Erop wijzend dat de Universele Verklaring van de rechten van de mens het beginsel van de ontoelaatbaarheid van discriminatie bevestigt en verkondigt dat alle mensen vrij en gelijk in waardigheid en in rechten zijn geboren en dat eenieder aanspraak heeft op alle daarin genoemde rechten en vrijheden, zonder enig onderscheid van welke aard ook, waaronder begrepen ieder onderscheid naar geslacht,

Erop wijzend dat de Staten die partij zijn bij de Internationale Verdragen inzake de rechten van de mens verplicht zijn het gelijke recht van mannen en vrouwen op het genot van alle economische, sociale, culturele, burgerlijke en politieke rechten te verzekeren,

In aanmerking nemend de internationale overeenkomsten gesloten onder auspiciën van de Verenigde Naties en de gespecialiseerde organisaties ter bevordering van de gelijkgerechtigheid van mannen en vrouwen,

Tevens wijzend op de resoluties, verklaringen en aanbevelingen aangenomen door de Verenigde Naties en de gespecialiseerde organisaties ter bevordering van de gelijkgerechtigheid van mannen en vrouwen,

Evenwel verontrust over het feit dat ondanks deze verschillende akten wijdverbreide discriminatie van vrouwen nog steeds bestaat,

Eraan herinnerend dat discriminatie van vrouwen schending van de beginselen van gelijkgerechtigheid en eerbied voor de menselijke waardigheid is, de deelneming van vrouwen op gelijke voet met mannen aan het politieke, sociale, economische en culturele leven van hun land in de weg staat, de toename van de welvaart van de maatschappij en het gezin belemmert en de volledige ontplooiing van de mogelijkheden van vrouwen bij het dienen van hun land en van de mensheid ernstig bemoeilijkt,

Verontrust over het feit dat vrouwen in situaties van armoede worden achtergesteld bij de verkrijging van voedsel, gezondheidszorg, onderwijs, opleiding en werkgelegenheid, alsmede van andere mogelijkheden om in hun behoeften te voorzien,

Ervan overtuigd dat de invoering van de nieuwe internationale economische orde, gebaseerd op billijkheid en rechtvaardigheid, een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan de bevordering van de gelijkheid van mannen en vrouwen,

Met nadruk erop wijzend dat de uitbanning van apartheid, van alle vormen van racisme, van rassendiscriminatie, van ko-

* De tekst van dit verdrag is de vertaalde versie zoals opgenomen in stuk 729 (1980-1981) – Nr. 1, blz. 9 e.v. van de Senaat.

lonialisme, van neo-kolonialisme, van agressie, van buitenlandse bezetting en overheersing en van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Staten, van essentieel belang is voor het volledig genot van rechten door mannen en vrouwen,

Bevestigend dat de versterking van de internationale vrede en veiligheid, de internationale ontspanning, de onderlinge samenwerking tussen alle Staten ongeacht hun sociaal en economisch stelsel, de algemene en volledige ontwapening, in het bijzonder nucleaire ontwapening onder streng en doeltreffend internationaal toezicht, de bevestiging van de beginselen van rechtvaardigheid, gelijkheid en wederzijds belang in de betrekkingen tussen de landen, en de verwezenlijking van het recht van volken, levend onder vreemde en koloniale overheersing en buitenlandse bezetting, op zelfbeschikking en onafhankelijkheid, alsmede de eerbiediging van de nationale soevereiniteit en de territoriale integriteit, de maatschappelijke vooruitgang en ontwikkeling zullen bevorderen en derhalve zullen bijdragen tot het bereiken van volledige gelijkheid van mannen en vrouwen,

Ervan overtuigd dat voor de volledige ontwikkeling van een land, het welzijn van de wereld en de zaak van de vrede is vereist dat zoveel mogelijk vrouwen, op gelijke voet met mannen, op alle gebieden deelnemen,

Indachtig de belangrijke, tot dusverre niet volledige erkenning van de bijdrage van vrouwen aan het welzijn van het gezin en aan de ontwikkeling van de maatschappij, alsmede de maatschappelijke betekenis van het moederschap en de rol van beide ouders in het gezin en bij de opvoeding van kinderen, en besefvend dat de functie van vrouwen bij de voortplanting geen basis voor discriminatie mag zijn, maar dat de verantwoordelijkheid voor de opvoeding van kinderen door mannen, vrouwen en samenleving als geheel gezamenlijk moet worden gedragen,

Zich ervan bewust dat een verandering in de traditionele rol zowel van mannen als van vrouwen in de maatschappij en in het gezin noodzakelijk is om tot volledige gelijkheid van mannen en vrouwen te komen,

Vastbesloten de beginselen, genoemd in de Verklaring inzake de uitbanning van discriminatie van vrouwen, te verwezenlijken en te dien einde de maatregelen die ten behoeve van de uitbanning van zodanige discriminatie in al haar vormen en uitingen zijn vereist, aan te nemen,

Zijn overeengekomen als volgt :

DEEL 1

Artikel 1

Voor de toepassing van dit Verdrag wordt onder „discriminatie van vrouwen” verstaan elke vorm van onderscheid, uitsluiting of beperking op grond van geslacht, die tot gevolg of tot doel heeft de erkenning, het genot of de uitoefening door vrouwen van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel gebied, op het terrein van de burgerrechten of welk ander gebied dan ook, ongeacht hun echtelijke staat, op de grondslag van gelijkheid van mannen en vrouwen aan te tasten of teniet te doen.

Artikel 2

De Staten die partij zijn van dit Verdrag, veroordelen discrimi-

minatie in alle vormen van vrouwen, komen overeen onverwijld met alle passende middelen een beleid te volgen, gericht op uitbanning van discriminatie van vrouwen, en verbinden zich tot dit doel :

a) het beginsel van gelijkheid van mannen en vrouwen in hun nationale grondwet of in andere geëigende wetgeving op te nemen, indien dit nog niet is geschied, en de praktische verwezenlijking van dit beginsel door middel van wetgeving of met andere passende middelen te verzekeren ;

b) passende wettelijke en andere maatregelen te treffen, met inbegrip van – waar nodig – sancties, waarin alle discriminatie van vrouwen wordt verboden ;

c) wettelijke bescherming in te voeren van de rechten van vrouwen op gelijke voet met mannen en door middel van bevoegde nationale rechterlijke instanties en andere overheidsinstellingen de daadwerkelijke bescherming van vrouwen tegen elke vorm van discriminatie te verzekeren ;

d) zich te onthouden van ieder discriminerend handelen, eenmalig of voortdurend, jegens vrouwen en te verzeeken dat de overheidsorganen en instellingen handelen overeenkomstig deze verplichting ;

e) alle passende maatregelen te nemen om discriminatie van vrouwen door personen, organisaties of ondernemingen uit te bannen ;

f) alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, te nemen om bestaande wetten, voorschriften, gebruiken en praktijken, die discriminatie van vrouwen inhouden, te wijzigen of in te trekken, onderscheidenlijk af te schaffen ;

g) alle nationale strafbepalingen die discriminatie van vrouwen inhouden, in te trekken.

Artikel 3

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen op alle gebieden, in het bijzonder op politiek, sociaal, economisch en cultureel gebied, alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, om de volledige ontplooiing en ontwikkeling van vrouwen te verzekeren, ten einde haar de uitoefening en het genot van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op gelijke voet met mannen te waarborgen.

Artikel 4

1. Wanneer de Staten die partij zijn bij dit Verdrag tijdelijk bijzondere maatregelen treffen die zijn gericht op versnelling van feitelijke gelijkstelling van mannen en vrouwen wordt dit niet beschouwd als discriminatie, als omschreven in dit Verdrag, maar het mag geenszins leiden tot handhaving van ongelijke of afzonderlijke normen ; deze maatregelen dienen buiten werking te worden gesteld zodra de doelstellingen ter zake van gelijke kansen en gelijke behandeling zijn verwezenlijkt.

2. Wanneer de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, bijzondere maatregelen treffen, met inbegrip van de in dit Verdrag vervatte maatregelen, die zijn gericht op bescherming van het moederschap wordt dit niet beschouwd als discriminerend.

Artikel 5

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om :

a) het sociale en culturele gedragspatroon van de man en de vrouw te veranderen ten einde te komen tot de uitbanning van vooroordelen, van gewoonten en van alle andere gebruiken, die zijn gebaseerd op de gedachte van de minderwaardigheid of meerderwaardigheid van één van beide geslachten of op de stereotiepe rollen van mannen en vrouwen ;

b) ervoor zorg te dragen dat onderwijs over het gezin een juist begrip van moederschap als sociale functie, en de erkenning van de gezamenlijke verantwoordelijkheid van mannen en vrouwen bij het grootbrengen en de ontwikkeling van hun kinderen bevat, met dien verstande dat het belang van de kinderen in alle gevallen vooropgaat.

Artikel 6

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen, waaronder wetgevende, ter bestrijding van alle vormen van handel in vrouwen en van het exploiteren van prostitutie van vrouwen.

DEEL 2

Artikel 7

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het politieke en openbare leven van het land uit te bannen, en verzekeren vrouwen in het bijzonder het recht om op gelijke voet met mannen :

a) hun stem uit te brengen bij alle verkiezingen en volkstemmingen, en verkiesbaar te zijn in alle openbaar gekozen lichamen ;

b) deel te nemen aan de vaststelling van het overheidsbeleid en aan de uitvoering hiervan, alsook openbare ambten te bekleden en alle openbare functies op alle overheidsniveaus te vervullen ;

c) deel te nemen aan niet-overheidsorganisaties en verenigingen op het gebied van het openbare en politieke leven van het land.

Artikel 8

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om te verzekeren dat vrouwen, op gelijke voet met mannen en zonder enig onderscheid, de mogelijkheid hebben hun regering op internationaal niveau te vertegenwoordigen en deel te nemen aan de werkzaamheden van internationale organisaties.

Artikel 9

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen vrouwen gelijke rechten als mannen om een nationaliteit te verkrijgen, van nationaliteit te veranderen of deze te behouden. Zij waarborgen in het bijzonder dat noch een huwelijk met een buitenlander, noch een wijziging van nationaliteit van de echtgenoot staande huwelijk, automatisch de nationaliteit van de echtgenote verandert, haar staatloos maakt of haar dwingt de nationaliteit van haar echtgenoot aan te nemen.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen vrouwen gelijke rechten als mannen wat de nationaliteit van hun kinderen betreft.

DEEL III

Artikel 10

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen uit te bannen ten einde vrouwen rechten te verzekeren die gelijk zijn aan die van mannen op het gebied van onderwijs en vorming, en in het bijzonder, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, het volgende te garanderen :

a) dezelfde mogelijkheden inzake loopbaan- en beroepskeuze en inzake toelating tot het onderwijs en inzake het verwerven van diploma's aan alle categorieën onderwijsinstellingen zowel op het platteland als in de stedelijke gebieden ; deze gelijkheid dient te worden verzekerd in de aan de school voorafgaande vorming, het algemeen vormend en het technisch onderwijs, het hoger beroepsonderwijs en het hoger technisch onderwijs, zowel als in alle andere soorten beroepsopleiding ;

b) toegang tot dezelfde onderwijs programma's, dezelfde examens, tot onderwijs door leerkrachten met dezelfde soort bevoegdheden, en tot schoolgebouwen en uitrusting van dezelfde kwaliteit ;

c) uitbanning van elke stereotiepe opvatting van de rol van mannen en vrouwen op alle niveaus en in alle vormen van onderwijs, door het aanmoedigen van gemengd onderwijs en andere soorten onderwijs die zullen bijdragen tot het bereiken van dit doel, en in het bijzonder door de herziening van leerboeken en onderwijsprogramma's en door de aanpassing van onderwijsmethodes ;

d) dezelfde mogelijkheden gebruik te maken van beurzen en andere studietoelagen ;

e) dezelfde mogelijkheden inzake toegang tot programma's voor wederkerend onderwijs met inbegrip van programma's voor volwassenen te leren lezen en schrijven en om te leren lezen en schrijven toegespitst op de praktijk in het bijzonder programma's die erop zijn gericht in een zo vroeg mogelijk stadium ieder verschil in genoten onderwijs dat mocht bestaan tussen mannen en vrouwen te verkleinen ;

f) vermindering van het aantal meisjes en vrouwen die studie opgeven en organisatie van programma's voor meisjes en vrouwen die voortijdig de school hebben verlaten ;

g) dezelfde mogelijkheden om actief deel te nemen aan sport en lichamelijke opvoeding ;

h) toegang tot bijzondere informatie van opvoedkundige aard, die kan bijdragen tot het waarborgen van de gezondheid en het welzijn van het gezin, met inbegrip van informatie en advies inzake geboorteregeling.

Artikel 11

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen in het arbeidsproces uit te bannen, ten einde vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, dezelfde rechten te verzekeren, in het bijzonder :

a) het recht op arbeid, als onvervreemdbaar recht van alle mensen

b) het recht op dezelfde arbeidsmogelijkheden met inbegrip van toepassing van dezelfde selectiecriteria in het arbeidsproces ;

c) het recht op vrije keuze van beroep en werk, het recht op bevordering, behoud van de werkkring en alle aan de desbetreffende arbeidsverbanden uitkeringen en voorwaarden, alsmede het recht om een beroepsopleiding te volgen en te worden geschoold ; hieronder zijn begrepen leerlingstelsels, voortgezette beroepsopleiding en wederkerend onderwijs ;

d) het recht op gelijke beloning, met inbegrip van uitkeringen, en op gelijke behandeling met betrekking tot arbeid van gelijke waarde, alsmede de gelijke behandeling met betrekking tot arbeid van gelijke waarde, alsmede de gelijke behandeling bij de beoordeling van de kwaliteit van het werk ;

e) het recht op sociale zekerheid, in het bijzonder in geval van pensionering, werkloosheid, ziekte, invaliditeit en ouderdom, en arbeidsongeschiktheid om andere redenen, alsmede het recht op betaald verlof ;

f) het recht op bescherming van de gezondheid en op veilige arbeidsomstandigheden, met inbegrip van de zorg voor het behoud van de voortplantingsfunctie.

2. Ten einde discriminatie van vrouwen op grond van huwelijk of moederschap te voorkomen en het daadwerkelijke recht van vrouwen op arbeid te verzekeren, nemen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag passende maatregelen om :

a) ontslag op grond van zwangerschap of verlof wegens bevalling, en discriminatie bij ontslag in verband met huwelijkse staat te verbieden en sancties op overtreding van deze maatregelen te stellen ;

b) verlof wegens bevalling in te voeren met behoud van loon of met vergelijkbare sociale voorzieningen, zonder dat dit leidt tot verlies van de vroegere werkkring, de behaalde anciënniteit of de hun toekomende sociale uitkeringen ;

c) de verlening aan te moedigen van de noodzakelijke ondersteunende diensten voor sociale zorg, om ouders in staat te stellen verplichtingen jegens het gezin te combineren met verantwoordelijkheden in het werk en deelneming aan het openbare leven, in het bijzonder door het opzetten en ontwikkelen van een netwerk van faciliteiten voor kinderopvang te bevorderen ;

d) bijzondere bescherming tijdens de zwangerschap te bieden aan vrouwen wier soort arbeid schadelijk voor hen is gebleken.

3. De beschermde wetgeving met betrekking tot de in dit artikel bedoelde aangelegenheden wordt met geregelde tussenpozen opnieuw bezien in het licht van de wetenschappelijke en technologische kennis en wordt – indien nodig – gewijzigd, ingetrokken of uitgebreid.

Artikel 12

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie van vrouwen op het gebied van de gezondheidszorg uit te bannen, ten einde te verzekeren dat vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, gebruik kunnen maken van medische zorg, met inbegrip van die welke verband houden met geboorteregeling.

2. Niettegenstaande het bepaalde in het eerste lid van dit ar-

tikel waarborgen de Staten die partij zijn bij dit Verdrag aan vrouwen passende, zonodig kosteloze dienstverlening in verband met zwangerschap, bevalling en de hierop volgende periode, alsmede passende voeding gedurende de zwangerschap en de tijd waarin zij hun zuigelingen voeden.

Artikel 13 ,

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw op andere gebieden van het economische en maatschappelijke leven uit te bannen, ten einde vrouwen, op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, dezelfde rechten te verzekeren, in het bijzonder :

- a) het recht op gezinsuitkeringen ;
- b) het recht op bankleningen, hypotheken en andere vormen van financieel krediet ;
- c) het recht deel te nemen aan activiteiten op het gebied van vrijetijdsbesteding, aan sport en aan alle aspecten van het culturele leven.

Artikel 14

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, houden rekening met de bijzondere problemen waarvoor vrouwen op het platteland worden gesteld en met de belangrijke rol die zij spelen bij het economisch voortbestaan van hun gezin, met inbegrip van hun werk in de niet door geld beheerste sectoren van de economie, en nemen alle passende maatregelen om de toepassing te verzekeren van het bepaalde in dit Verdrag ten aanzien van vrouwen in plattelandsgebieden.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw in plattelandsgebieden uit te bannen, ten einde te verzekeren dat vrouwen op basis van gelijkheid van mannen en vrouwen, deel nemen aan en voordeel genieten van de ontwikkeling van het platteland, en in het bijzonder garanderen zij zodanige vrouwen het recht :

- a) deel te nemen aan de uitwerking en uitvoering van ontwikkelingsplannen op alle niveaus ;
- b) te kunnen beschikken over toereikende faciliteiten op het gebied van de gezondheidszorg, met inbegrip van informatie, advies en dienstverlening op het gebied van geboorteregeling ;
- c) rechtstreeks voordeel te genieten van programma's voor sociale zekerheid
- d) alle soorten zowel officiële, als onofficiële opleiding en vorming te ontvangen, met inbegrip van die welke verband houden met het kunnen lezen en schrijven toegespitst op de praktijk zowel als gebruik te kunnen maken van alle gemeenschapsdiensten en diensten op voorlichtingsgebied, onder andere ten einde hun technische vaardigheden te vergroten ;
- e) zelfhulpgroepen en samenwerkingsverbanden te stichten, ten einde te bereiken dat zij gebruik maken van gelijke mogelijkheden op economisch gebied door middel van arbeid in dienstverband of arbeid voor eigen rekening ;
- f) deel te nemen aan alle gemeenschapsactiviteiten ;
- g) te kunnen beschikken over landbouwkrediet en landbouwleningen, faciliteiten voor de afzet van hun produkten, de nodige technologie en gelijke behandeling bij land- en

landbouwhervormingen alsook bij programma's voor herindelings van landbouwgrond ;

h) onder behoorlijke omstandigheden te leven, in het bijzonder wat huisvesting, sanitaire voorzieningen, elektriciteits- en watervoorziening, vervoer en verbindingen betreft.

DEEL IV

Artikel 15

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen de vrouw gelijkheid aan de man voor de wet.

2. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen aan vrouwen in burgerlijke aangelegenheden rechtsbevoegdheid die gelijk is aan die van mannen, en dezelfde mogelijkheden om die bevoegdheid uit te oefenen. In het bijzonder verlenen zij vrouwen gelijke rechten om overeenkomsten te sluiten en bezittingen te beheren, en behandelen hen in alle stadia van gerechtelijke procedures op dezelfde wijze.

3. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag komen overeen dat iedere overeenkomst en ieder ander particulier document van welke aard ook, waaraan een rechtsgevolg is verbonden, gericht op beperking van de rechtsbevoegdheid van vrouwen, als nietig dient te worden beschouwd.

4. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, verlenen mannen en vrouwen dezelfde rechten met betrekking tot de wetgeving inzake de bewegingsvrijheid van personen en de vrijheid hun woon- en verblijfplaats te kiezen.

Artikel 16

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen alle passende maatregelen om discriminatie jegens de vrouw in alle aangelegenheden betreffende huwelijk en familiebetrekkingen uit te bannen, en verzekeren in het bijzonder, op basis van gelijkheid van de man en de vrouw :

- a) hetzelfde recht om een huwelijk aan te gaan ;
- b) hetzelfde recht om in vrijheid een echtgenoot te kiezen en allen met vrije en volledige toestemming een huwelijk aan te gaan ;
- c) dezelfde rechten en verantwoordelijkheden tijdens het huwelijk en bij de ontbinding ervan ;
- d) dezelfde rechten en verantwoordelijkheden als ouder, ongeacht de echtelijke staat, in aangelegenheden met betrekking tot hun kinderen ; in alle gevallen staat het belang van de kinderen voorop ;
- e) dezelfde rechten om in vrijheid en bewust een beslissing te nemen over het aantal van hun kinderen en het tijdsverloop tussen de geboorten daarvan en te kunnen beschikken over de informatie, vorming en middelen om hen in staat te stellen deze rechten uit te oefenen ;
- f) dezelfde rechten en verantwoordelijkheden met betrekking tot ouderlijk gezag en voogdij over en de adoptie van kinderen, of soortgelijke instellingen waar deze begrippen in de nationale wet bestaan, in alle gevallen staat het belang van de kinderen voorop ;
- g) dezelfde persoonlijke rechten als echtgenoot en echtge-

note, met inbegrip van het recht een achternaam, een beroep en een werkkring te kiezen ;

h) dezelfde rechten voor beide echtgenoten met betrekking tot eigendom, verwerving, beheer, bestuur en genot van en beschikking over bezittingen, hetzij om niet hetzij onder bezwarende titel.

2. Verlovingen en huwelijken van kinderen dienen geen rechtsgevolg te hebben en alle noodzakelijke maatregelen, met inbegrip van wetgevende, dienen te worden genomen om een minimumleeftijd voor het aangaan van een huwelijk vast te stellen en de registratie van huwelijk in een officieel register verplicht te stellen.

DEEL V

Artikel 17

1. Ten behoeve van de beoordeling van de voortgang die wordt gemaakt bij de uitvoering van dit Verdrag wordt een Commissie voor de uitbanning van discriminatie van vrouwen (hierna te noemen de Commissie) ingesteld, die op het tijdstip van inwerkingtreding van dit Verdrag zal bestaan uit achttien, en na de bekrachtiging hiervan of de toetreding hiertoe door de vijfendertigste Staat die partij is bij dit Verdrag, uit drieëntwintig deskundigen van hoog zedelijk aanzien en uitzonderlijke bekwaamheid op het terrein dat door dit Verdrag wordt bestreken. De deskundigen worden door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag gekozen uit hun onderdanen en hebben zitting in hun persoonlijke hoedanigheid, waarbij rekening wordt gehouden met een billijke geografische verdeling en met de vertegenwoordiging van de verschillende beschavingsvormen en de belangrijkste rechtsstelsels.

2. De leden van de Commissie worden bij geheime stemming gekozen uit een lijst van door de Staten die partij zijn bij dit Verdrag, voorgedragen personen. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag, kan uit zijn eigen onderdanen één persoon voordragen.

3. De eerste verkiezing wordt gehouden zes maanden na de datum van inwerkingtreding van dit Verdrag. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zendt ten minste drie maanden voor de datum van iedere verkiezing de Staten die partij zijn bij dit Verdrag een brief waarin hun wordt verzocht binnen twee maanden een voordracht te doen. De Secretaris-Generaal stelt een alfabetische lijst op van alle aldus voorgedragen personen, onder vermelding van de Staten die hen hebben voorgedragen, en legt deze voor aan de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

4. Verkiezing van de leden van de Commissie heeft plaats op een door de Secretaris-Generaal op de zetel van de Verenigde Staten te beleggen vergadering van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. Op die vergadering, waarvoor twee derde van het aantal Staten die partij zijn bij dit Verdrag een quorum vormen, zijn die voorgedragen personen in de Commissie gekozen, die het grootste aantal stemmen op zich verenigen en die een volstrekte meerderheid verkrijgen van de stemmen van de aanwezige, hun stem uitbrengende vertegenwoordigers van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

5. De leden van de Commissie worden gekozen voor een tijdvak van vier jaar. De ambtstermijnen van negen van de bij de eerste verkiezing gekozen leden loopt evenwel na twee jaar af; onmiddellijk na de eerste verkiezing worden deze negen le-

den bij loting aangewezen door de voorzitter van de Commissie.

6. Verkiezing van de vijf extra leden van de Commissie heeft plaats overeenkomstig het bepaalde in het tweede, derde en vierde lid van dit artikel na de vijfendertigste bekrachtiging of toetreding. De ambtstermijn van twee van de bij die gelegenheid gekozen extra leden loopt na twee jaar af; deze beide leden worden bij loting aangewezen door de voorzitter van de Commissie.

7. Om te voorzien in tussentijds ontstane vacatures benoemt de Staat die Partij is bij dit Verdrag en wiens deskundige niet langer optreedt als lid van de Commissie uit zijn onderdanen een andere deskundige, onder voorbehoud van de goedkeuring van de Commissie.

8. De leden van de Commissie ontvangen, met goedkeuring van de Algemene Vergadering, uit de middelen van de Verenigde Naties emolumenten op door de Algemene Vergadering vast te stellen voorwaarden waarbij rekening wordt gehouden met de belangrijkheid van de taken van de Commissie.

9. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zorgt voor het personeel en de andere voorzieningen, benodigd voor een doelmatige uitoefening van de taken van de Commissie krachtens dit Verdrag.

Artikel 18

1. De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen de verplichting op zich aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, ter bestudering door de Commissie, een verslag over te leggen betreffende de wetgevende, rechterlijke, bestuurlijke of andere maatregelen die zij hebben genomen ter uitvoering van de bepalingen van dit Verdrag en met betrekking tot de in dit opzicht geboekte vooruitgang :

a) binnen een jaar na de inwerkingtreding voor de desbetreffende Staat ;

b) vervolgens ten minste eenmaal in de vier jaar en voorts telkens wanneer de Commissie dit verzoekt.

2. In de verslagen kunnen de factoren en moeilijkheden worden vermeld, die van invloed zijn op de mate waarin aan de in dit Verdrag vervatte verplichtingen wordt voldaan.

Artikel 19

1. De Commissie stelt haar eigen huishoudelijk reglement vast.

2. De Commissie kiest haar functionarissen voor een tijdvak van twee jaar.

Artikel 20

1. De Commissie komt in de regel bijeen gedurende een periode van ten hoogste twee weken per jaar ten einde de overeenkomstig artikel 18 van dit Verdrag overgelegde verslagen te bestuderen.

2. De vergaderingen van de Commissie worden in de regel gehouden op de zetel van de Verenigde Naties of op een andere passende, door de Commissie te bepalen plaats.

Artikel 21

1. De Commissie brengt haar tussenkomst van de Economische en Sociale Raad jaarlijks aan de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties verslag uit omtrent haar werkzaamheden en kan voorstellen en algemene aanbevelingen doen, gebaseerd op de bestudering van de verslagen en de inlichtingen die zij heeft ontvangen van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag. Zodanige voorstellen en algemene aanbevelingen worden opgenomen in het verslag van de Commissie, te zamen met de eventuele commentaren van de Staten die partij zijn bij dit Verdrag.

2. De Secretaris-Generaal zendt de verslagen van de Commissie ter informatie door aan de Commissie inzake de rechtspositie van de vrouw.

Artikel 22

De gespecialiseerde organisaties hebben het recht vertegenwoordigd te zijn tijdens de bestudering van de uitvoering van die bepalingen van dit Verdrag die binnen het kader van hun werkzaamheden liggen. De Commissie kan de gespecialiseerde organisaties uitnodigen verslagen over te leggen omtrent de uitvoering van het Verdrag op de gebieden die binnen het kader van hun werkzaamheden liggen.

DEEL VI

Artikel 23

Geen enkele bepaling van dit Verdrag maakt inbreuk op bepalingen die in sterkere mate bijdragen tot de verwezenlijking van gelijkheid van mannen en vrouwen, en die kunnen zijn vervat :

- a) in de wetgeving van een Staat die partij is bij dit Verdrag ;
of
- b) in enig ander internationaal verdrag dat, of in enige andere internationale overeenkomst die voor die Staat van kracht is.

Artikel 24

De Staten die partij zijn bij dit Verdrag, nemen de verplichting op zich, op nationaal niveau alle noodzakelijke maatregelen te nemen om te komen tot volledige verwezenlijking van de in dit Verdrag erkende rechten.

Artikel 25

1. Dit Verdrag staat open voor ondertekening door alle Staten.

2. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Staten is aangewezen als depositaris van dit Verdrag.

3. Dit Verdrag dient te worden bekrachtigd. De akten van bekrachtiging dienen te worden nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

4. Dit Verdrag staat open voor toetreding door alle Staten. Toetreding vindt plaats door nederlegging van een akte van toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 26

1. Iedere Staat kan te allen tijde een verzoek tot herziening van dit Verdrag indienen door middel van een schriftelijke kennisgeving gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

2. De Algemene Vergadering van de Verenigde Naties beslist welke stappen eventueel dienen te worden genomen naar aanleiding van een zodanig verzoek.

Artikel 27

1. Dit Verdrag treedt in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de twintigste akte van bekrachtiging of toetreding bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

2. Voor iedere staat die dit Verdrag bekrachtigd of hiertoe toetreedt na de nederlegging van die twintigste akte van bekrachtiging of toetreding, treedt het Verdrag in werking op de dertigste dag na de datum van nederlegging van de akte van bekrachtiging of toetreding door die Staat.

Artikel 28

1. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties neemt de tekst van op het tijdstip van de bekrachtiging of toetreding door de Staten gemaakte voorbehouden in ontvangst en zendt deze rond aan alle Staten.

2. Een voorbehoud dat onverenigbaar is met het doel en de strekking van dit Verdrag wordt niet toegestaan.

3. Voorbehouden kunnen te allen tijde worden ingetrokken door een hiertoe strekkende kennisgeving, gericht aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, die vervolgens alle Staten hiervan in kennis stelt. Een zodanige kennisgeving wordt van kracht op de datum van ontvangst.

Artikel 29

1. Ieder geschil tussen twee of meer Staten die partij zijn bij dit Verdrag betreffende de uitleg of toepassing van dit Verdrag, en dat niet wordt beslecht door onderhandelingen, wordt op verzoek van één van hen onderworpen aan arbitrage. Indien de partijen er binnen zes maanden na de datum van het verzoek tot arbitrage niet in zijn geslaagd overeenstemming te bereiken over de vorm van de arbitrage, kan een van die partijen het geschil voorleggen aan het Internationale Gerechtshof door middel van een verzoek overeenkomstig het Statuut van het Hof.

2. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag, kan op het tijdstip van ondertekening of bekrachtiging van dit Verdrag of van toetreding daartoe verklaren zich niet gebonden te achten door het eerste lid van dit artikel. De andere Staten die partij zijn bij dit Verdrag, zijn niet gebonden door het eerste lid van dit artikel tegenover een Staat die partij is bij dit Verdrag en die een zodanig voorbehoud heeft gemaakt.

3. Iedere Staat die partij is bij dit Verdrag en die een voorbehoud heeft gemaakt overeenkomstig het bepaalde in het tweede lid van dit artikel kan dit voorbehoud te allen tijde intrekken door middel van een kennisgeving aan de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Artikel 30

Dit Verdrag, waarvan de Arabische, de Chinese, de Engelse, de Franse, de Russische en de Spaanse tekst gelijkelijk authentiek zijn, wordt nedergelegd bij de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties.

Ten Blijke waarvan de ondergetekenden, hiertoe behoorlijk gemachtigd, dit Verdrag hebben ondertekend.

Dit Verdrag werd ondertekend door volgende Staten :

Afghanistan, Argentinië, Australië, Barbados, België, Bhoetan, Boeroendi, Bolivia, Brazilië, Bulgarije, Canada, Chili, China, Colombia, Costa Rica, Cuba, Denemarken, Dominicaanse Republiek, Duitse Democratische Republiek, Duitsland (Bondsrep.), Ecuador, Egypte, Ethiopië, Filippijnen, Finland, Frankrijk, Gabon, Gambia, Ghana, Grenada, Guatemala, Guinea, Guinea-Bissau, Guyana, Haïti, Honduras, Hongarije, India, Indonesië, Israël, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Joegoslavië, Kampuchea, Kongo, Laos, Lesotho, Luxemburg, Madagascar, Mexico, Mongolië, Nederland, Nicaragua, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Oeganda, Oekraïne, (SSR), Oostenrijk, Panama, Peru, Polen, Portugal, Rwanda, Senegal, Spanje, Sri Lanka, Tanzania, Tsjechoslowakije, Tunesië, Uruguay, USSR, Venezuela, Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk, Viëtnam, Witrusland (SSR), IJsland, Zaïre, Zambia, Zweden.
